

12. Рішення Господарського суду Донецької області від 9 лютого 2011 р. у справі № 44/142 пн [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/13699416>.
13. Постанова Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 26 січня 2010 р. у справі № ПП7/128-09 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/7733188>.
14. Постанова Донецького апеляційного господарського суду від 1 лютого 2011 р. у справі № 20/55д/10 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/13718964>.
15. Інформація про хід виконання державних програм приватизації за результатами аналізу звітів Фонду державного майна України / Підготовлено департаментом контролю витратів на АПК та виробничу інфраструктуру / - Київ: Рахункова палата України, 2003. – Випуск 4. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Рахункової палати України. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/39272?cat_id=38964.
16. Проект Закону про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, внесений на розгляд Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України 18 травня 2011 р. (реєстр. № 8531) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=40430.
17. Аналіз регуляторного впливу щодо внесення змін та доповнень до спільного наказу Фонду державного майна України та Міністерства економіки України від 19.05.1999 № 908/68 «Про управління державним майном, яке не увійшло до статутних фондів господарських товариств у процесі приватизації, але перебуває на їх баланс» [Електронний ресурс] // Офіційний інформаційний сервер Фонду державного майна України. – Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/ukr/doc_proj_view.php?id=1372&sort_id=&text=.
18. Про затвердження Порядку списання об'єктів державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2007 р. № 1314 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 86. – Ст. 3168. – (Станом на 11.05.2011 р.).
19. Рішення Господарського суду Кіровоградської області від 11 травня 2010 р. у справі № 12/41 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/9535305>.
20. Щодо майна, яке не увійшло до статутних фондів акціонерних товариств в процесі корпоратизації: Наказ Міністерства промислової політики України від 17 лютого 2009 р. № 131 [Електронний ресурс] // UA PRAVO. Правова бібліотека України. – Режим доступу: <http://uapravo.net/akty/administration-osnovni/akt5bbvn7n.htm>.

УДК 347.1: 35.083.8

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

Злобін І., к.е.н., доцент кафедри стратегічного управління економічним розвитком економічного факультету ДонНТУ

Волкова А., помічник юриста ТОВ „Союз-Перспектива та К”

З розвитком соціально-економічних відносин цілком закономірним є виникнення комплексу нових завдань у сфері права щодо їх закріплення та упорядкування. А оскільки економічний потенціал будь-якого підприємства в сучасних умовах передусім залежить від так званого „інтелектуального капіталу”, на перший план в економічних відносинах виходить необхідність охорони комерційної таємниці, що представляється неможливим без використання правових механізмів. Дане питання набуває особливого значення внаслідок цінності певної інформації для суб'єкта господарювання лише тому, що вона є невідомою іншим особам, в тому числі конкурентам (до такої інформації зокрема можна віднести певні секрети виробництва, технологічні характеристики устаткування, ідеї, що знаходяться в розробці та у майбутньому можуть надати конкурентних переваг).

Внаслідок зазначеного, очевидним є практичний аспект вирішення проблеми правової охорони комерційної таємниці. І більшість вчених-правників наголошують на тому, що „Якщо кілька років назад доводилося говорити тільки про науково-теоретичний аспект комерційної таємниці суб'єктів господарської діяльності, то зараз питання захисту внутрішніх секретів підприємств є одними з найбільш актуальних” [1, с.35]. Це підтверджується і зростанням наукового інтересу до аналізованої проблематики. Так, суттєвий внесок у дослідження правового режиму комерційної таємниці зробили як вітчизняні так і російські вчені, зокрема: О.Прохницький, Ю.Носік, А.Дідук, В.Дозорцева, П.Матвієнко, В.Лопатін, Н.Гуляєва, О.Підопригора, С.Жилінський, В.Лопатін тощо. Проте, незважаючи на певні досягнення вітчизняної науки, ще залишається багато прогалин як у науковому висвітленні питань комерційної таємниці, так і в регламентації прав на неї. Отже, розвиток законодавства про комерційну таємницю, а також виникнення в Україні необхідних економіко-

правових умов для практичного застосування юридичних механізмів охорони і захисту комерційно цінної інформації зумовлює актуальність теми дослідження та необхідність її розробки.

Об'єктом дослідження в роботі виступають інформаційні відносини. Предметом же, відповідно, можна назвати суспільні відносини, які виникають з приводу використання комерційної таємниці.

Метою роботи є розробка пропозицій щодо удосконалення законодавства в сфері охорони комерційної таємниці.

Основна частина. Як відомо, комерційна таємниця відноситься до інформації з обмеженим доступом, а саме, до конфіденційної інформації. Вищий господарський суд України зазначає, що до кола конфіденційної інформації у сфері господарської (підприємницької) діяльності відноситься інформація, що визнається такою законом (ст. 862 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)), комерційна таємниця (статті 505-508 ЦК України) та «ноу-хау» (ст.1 Закону України від 18 вересня 1991 р. «Про інвестиційну діяльність») [2, с. 46]. Комерційна таємниця, відповідно до чинного законодавства, належить до інформації з обмеженим доступом, що не є власністю держави.

Слід зазначити, що Закон України «Про інформацію» не дає визначення такого поняття, як комерційна таємниця. Воно міститься у Цивільному кодексі, зокрема у ст. 505 ЦК України передбачено, що комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [3]. Потрібно зазначити, що інститут комерційної таємниці є господарсько-правовим, оскільки сферою використання комерційної таємниці є господарська діяльність, яка є предметом регулювання ГК України, відповідно до ст. 1 вказаного кодексу, а не ЦК України. Також метою встановлення правового режиму комерційної таємниці є досягнення економічно вагомого результату у господарській діяльності, що відповідає сутності господарсько-правових відносин. Суб'єктом права на комерційну таємницю є суб'єкт господарювання, який безпосередньо здійснює господарську діяльність [4, с. 28].

Тобто характерні ознаки комерційної таємниці полягають у тому, що вона: 1) є власністю окремих юридичних осіб чи фізичних осіб- суб'єктів підприємницької діяльності; 2) має суб'єктивний характер (власник певної комерційної інформації самостійно визначає її цінність або відсутність такої цінності, що обумовлює її віднесення до категорії комерційної таємниці); 3) є невідомою іншим особам, внаслідок чого і набуває зазначеної цінності; 4) підлягає охороні за допомогою використання „адекватних існуючим обставинам заходів”. І якщо з першими трьома ознаками, що витікають із легального визначення комерційної таємниці, можна цілком погодитися, то останнє формулювання викликає багато питань. Виходячи із поняття, цілком зрозумілим є те, що власник комерційної таємниці своїми силами повинен забезпечити комплекс заходів, спрямованих на збереження інформації у таємниці. Однак навіть загальні види даних заходів не конкретизовано, законодавець обмежився терміном „адекватні”. Тобто доцільним представляється окреслення можливостей власника із забезпечення збереження комерційної таємниці, поділивши їх, передусім, на організаційні та правові. До перших можна віднести належну організацію документообігу на підприємстві; налагоджену роботу комп'ютерної мережі із застосуванням технічних способів захисту інформації; контроль служби безпеки компанії. Але проблемою при реалізації організаційних заходів є баланс між захистом інтересів власника комерційної таємниці та дотримання прав працівників. Що ж стосується правових заходів, то до них, безумовно, можна віднести укладення із працівниками угоди про збереження комерційної таємниці, а також застосування до порушників юридичної відповідальності, в тому числі дисциплінарної, цивільно-правової, матеріальної, адміністративної, а в окремих випадках – і кримінальної.

Якщо ж звернутися до поняття та ознак комерційної таємниці у зарубіжній практиці, то можна зробити висновок, що у промислово розвинених країнах, де використовуються інформаційні об'єкти, які представляють комерційну цінність, немає єдиного підходу до визначення поняття такої інформації. Застосовуються різні визначення, а саме: ділові секрети, виробничі секрети, торгівельні секрети, конфіденційна інформація, комерційна таємниця тощо. Так, у США, Німеччині, Румунії, Польщі, Чехії, Словаччині, Угорщині закріплено поняття „ділові секрети”. Зокрема, в США під поняттям ділові секрети розуміють різноманітні види технічної інформації (формули, обладнання, методи, техніку і способи виробництва); в Польщі – технічну, ділову і організаційну інформацію тощо [5, с.283-289]. Поняття «торгівельні секрети» вживається у Великобританії, Канаді, Швейцарії. В англійській правовій літературі та в матеріалах з питань порушення конфіденційності цей термін використовують для відмежування інформації комерційного або виробничого характеру від інформації особистого характеру. До торгівельних секретів у Великобританії, США, Японії відносять інформацію, що придатна для промислового або комерційного використання, інформацію про способи виробництва, продажу тощо, а також інформацію про технології або бізнес [6, с. 206]. Тобто, як можна констатувати, хоча терміни, що використовуються у законодавствах різних країн, різняться, але зміст поняття та складові комерційної таємниці є майже незмінними. І до такої інформації, за незначними виключеннями, може відноситись комплекс даних виробничого, економічного, фінансового, організаційного та іншого спрямування, що представляє цінність для даного суб'єкта господарювання.

Україна в даному випадку не є винятком. Відповідно до ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта

господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею [7]. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону.

Згідно ж із ч. 2 ст. 505 Цивільного кодексу України, комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці. Однак такий закон, який визначав би правові засади використання, поширення, збереження комерційної таємниці, склад і обсяг відомостей, які можуть бути комерційною таємницею, перелік відомостей, які не можуть бути віднесені до комерційної таємниці, до цього часу не прийнятий, на що фахівці неодноразово звертали увагу. Правники зазначають, що основною перешкодою для розроблення закону є те, що інформація про комерційну таємницю внаслідок її конфіденційності не підлягає реєстрації. З цієї причини охоронних документів на неї ніхто не видає. До того ж, виявити неправомірне використання такої інформації майже неможливо, установити порушення і порушника дуже складно.

Чинне законодавство також не встановлює і заходів захисту комерційної таємниці, не визначає конкретний механізм реалізації прав власників комерційної таємниці. Недосконалість чинного законодавства позбавляє власників інформації, яка належить до комерційної таємниці, належного захисту своєї власності, обмежує можливість реалізації прав особи щодо інформації з обмеженим доступом, яка створюється в процесі діяльності суб'єктів, завдає матеріальної та нематеріальної шкоди власникам комерційної таємниці.

Відсутність повноцінного правового регулювання питань, пов'язаних із правом осіб на інформацію, яка належить до комерційної таємниці, фактично створює умови для поширення комерційного шпигунства, безперешкодного використання окремими особами незаконно отриманих наукомістких технологій, програмних продуктів, ноу-хау та іншої інформації або відомостей, які відносять до комерційної таємниці [8, с. 34].

Але необхідно звернути увагу і на інший бік проблеми, а саме, те, що суб'єкти господарювання, „прикриваючись” комерційною таємницею, часто не надають споживачу інформацію, розкриття якої не є бажаним для власника інформації, але комерційною таємницею бути не може, оскільки призначена для надання споживачеві можливості орієнтуватися на ринку товарів, робіт, послуг і робити вірний вибір. А отже, неповідомлення такої інформації можна кваліфікувати як введення в оману, що може призвести до негативних наслідків для здоров'я споживача, матеріальних збитків тощо. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611 «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» [9] зазначає види інформації, які не можуть бути визнані комерційною таємницею. Але економічні та соціальні відносини претерпіли з того часу таких змін, що на сучасному етапі даний перелік є вочевидь застарілим та потребує критичного перегляду.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити висновки, що інститут права на комерційну таємницю в законодавстві України є недостатньо розвиненим. Тому для охорони правовласником комерційної таємниці пропонується передбачити невичерпний перелік заходів, які може застосовувати для збереження інформації в таємниці юридична особа або фізична особа-суб'єкт підприємницької діяльності, розділивши їх на організаційні та правові.

Також слід передбачити, що порушення права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю тягне цивільно-правову, дисциплінарну, матеріальну, адміністративну, кримінальну та іншу відповідальність відповідно до законодавства України.

Крім того, для захисту прав не лише власників комерційної таємниці, а й споживачів товарів, робіт та послуг пропонується переглянути перелік відомостей, що не можуть становити комерційної таємниці, відповідно до потреб сьогодення.

РЕЗЮМЕ

Статтю присвячено дослідженню особливостей комерційної таємниці як одного з видів інформації з обмеженим доступом. Розкрито поняття, ознаки комерційної таємниці, специфіку її правової охорони. На підставі проведеного аналізу зроблено пропозиції щодо удосконалення правової регламентації відносин, які виникають з приводу комерційної таємниці, в Україні.

Ключові слова: інформація з обмеженим доступом, таємниця, комерційна таємниця, правовий режим.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованию особенностей коммерческой тайны как одного из видов информации с ограниченным доступом. Раскрыто понятие, признаки коммерческой тайны, специфику ее правовой охраны. На основании осуществленного анализа внесены предложения относительно регламентации отношений, возникающих по поводу коммерческой тайны, в Украине.

Ключевые слова: информация с ограниченным доступом, тайна, коммерческая тайна, правовой режим.

SUMMARY

The article deals with characteristics of commercial confidentiality as one of the types of information with restricted access. The concept, the signs of commercial confidentiality, the specifics of its legal protection have been disclosed. Based on an analysis of suggestions regarding to the the regulation of relations arising according to trade secrets in Ukraine were made.

Keywords: restricted access information, secret, trade secrets, the legal regime.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Марущак А. Науково-практичні аспекти збереження комерційної таємниці на підприємстві / А. Марущак // Юридичний радник. – 2006. – №2(10). – С. 35-38.
2. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію: Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 28.03.2007 №01-8/184 // Вісник господарського судочинства. – 2007. – № 3. – С. 46.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (у редакції від [16.09.2011р.](#)) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
4. Топалова Л.Д. Правовий режим комерційної таємниці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Топалова Людмила Дмитрівна; Донецьк. Інститут економіко-правових досліджень НАН України. – Донецьк, 2006. – 34с.
5. Клименко П.М. Інформація як об'єкт інтелектуальної власності, що потребує охорони // Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: Зб. Матеріалів наук.-практ. конф., Київ, 16-17 травня 2001 року. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С.283-289.
6. Білоусов В.М. інститут комерційної таємниці в законодавстві України: поняття і шляхи вирішення / В.М. Білоусов // Часопис Київського університету права. –2009. – № 1. – С.205-209.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 36-IV (у редакції від 02.09.2011 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18. – Ст. 144.
8. Прядко Д. Комерційна таємниця під охороною / Д. Прядко // Юридичний журнал. – 2004. – № 3. – С. 34-37.
9. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993р., № 611 // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=611-93-%EF>.

УДК 343.36

**КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

Зозуля Є.В., к.і.н., доцент, вчений секретар вченої ради Донецького юридичного інституту МВС України

Складний характер завдань, що постали перед правоохоронними органами в умовах трансформації українського суспільства у напрямку побудови незалежної держави, демократичної політичної системи та ринкової економіки, визначив винятково високі вимоги до професійних якостей працівників органів внутрішніх справ.

Із набуттям незалежності принципового значення набули завдання реформування системи МВС України, приведення її до вищих стандартів діяльності правоохоронних органів демократичної правової соціальної держави. Одним із найголовніших із-поміж них є здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення роботи з кадрами, щодо їх відбору, підготовки та готовності діяти у нових історичних умовах.

Актуальність розглянутих у пропонованій увазі статті питань зумовлена тим, що для належного організаційного та правового забезпечення реалізації кадрової політики в системі МВС України, створення її наукових засад важливим є не тільки аналіз ефективних зарубіжних моделей, але й узагальнення історичного досвіду кадрового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ упродовж усього періоду розвитку незалежної української держави.

Проблеми кадрового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ різною мірою висвітлені в працях М.І. Ануфрієва, О.М. Бандурки, В.С. Венедіктова, М.І. Іншина, Ю.Ф. Кравченка, Н.П. Матюхіної, А.А. Стародубцева, В.П. Петкова, І.М. Шопіної, О.Н. Ярмиша та інших учених.

В опублікованих роботах із зазначеної проблематики здебільшого здійснений аналіз окремих аспектів діяльності щодо кадрового забезпечення органів внутрішніх справ, а отже питання пов'язані зі становленням, розвитком та сучасними тенденціями на шляху вдосконалення системи підготовки кадрів за часів незалежності в науковому плані, залишаються малодослідженими саме в історичному аспекті.

Відтак, зазначена тема дослідження є актуальною і заслуговує на більш серйозну увагу з боку українських науковців. Таким чином, метою статті є дослідження історії формування, розвитку та сучасних тенденцій у діяльності МВС України, пов'язаних із кадровим забезпеченням органів внутрішніх справ.

Завдання розбудови в Україні демократичної правової держави, невід'ємним елементом якої є органи внутрішніх справ, зумовило необхідність пошуку та впровадження якісно нових підходів до організації їх діяльності. З перших років існування України як незалежної держави питанням розвитку правоохоронних органів було приділено значну увагу, про що, зокрема, свідчить весь комплекс нормативно-правових актів прийнятих за цей час як на загальнодержавному рівні, так і безпосередньо МВС. Це, передусім, питання визначення завдань, принципів, прав та обов'язків МВС і його структурних підрозділів, організаційних засад